

.3.2016

Sisäministeriö

kirjaamo@intermin.fi

tapio.puurunen@intermin.fi

SM:n lausuntopyyntö 16.2.2016, SM004:00/2016

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI KANSAINVÄLISEN AVUN ANTAMISTA JA VASTAANOTTAMISTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN TARKISTAMISEKSI

1. Lausunnon antaja

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (jäljempänä: SRTL) on suomalaisten rauhanturvaajien veteraani- ja maanpuolustusjärjestö. Suomalaisia on vuodesta 1956 osallistunut eri rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioihin noin 47 000 henkilöä.

SRTL:lla on 32 jäsenyhdistyksessään noin 6 500 henkilöjäsentä, jotka ovat sotilaallisen ja nykyisin myös siviilikriisinhallinnan veteraaneja. SRTL toimii yhteistyössä muiden veteraani- ja maanpuolustusjärjestöjen kanssa.

Pyydettyinä lausuntonaan hallituksen esityksen luonnoksesta SRTL toteaa kunnioittavasti seuraavaa.

2. Sisäministeriön esitys

2.1. Yleistä

SRTL on saanut lausuntopyynnöt paitsi sisäministeriöltä luonnoksesta hallituksen esitykseksi sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi, myös ulkoasiainministeriöltä hallituksen esitykseen liittyvästä työryhmämietinnöstä sekä puolustusministeriöltä hallituksen esityksestä laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Lausunnoissa viitataan kyseisiin lausuntoihin.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia, rajavartiolaitakia, pelastuslakia, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia, poliisin hallinnosta annettua lakia, ampuma-asetakia, puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettua lakia ja rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta annettua lakia.

Hallituksen esityksen luonnokseen sisältyvillä lakiehdotuksilla tarkennetaan sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevaa lainsäädäntöä. Muutettavaksi ehdotetaan erityisesti päätöksentekomenettelyä, toisen kansallisen viranomaisen antamaa tukea ulkomaille sekä sisäministeriön hallinnonalan virkamiesten toimivaltuuksia, voimankäyttövälineitä, voimakeinojen käyttöä, siviili- ja rikosoikeudellista vastuuta sekä virkasuhdetta koskevia säännöksiä kansainvälisen avun tilanteissa.

Valtioneuvoston ohjesäännön 15 §:n mukaan sisäministeriön toimialaan kuuluu muun muassa siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet.

2.2. Siviilikriisinhallinta

Laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan (1287/2004) koskee siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan ulkomailla. Ulkoasiainministeriö käsittelee siviilihenkilöstön osallistumista kriisinhallintaan koskevat asiat. Sisäministeriö käsittelee osallistumisen edellyttämiä kotimaan valmiuksia koskevat asiat ja päättää pelastustoimen alaan kuuluvan avun antamisesta pelastuslain nojalla. Osallistumisen edellyttämiä kotimaan valmiuksia ovat ulkomaille lähetettävän henkilöstön rekrytointi, koulutus ja varustaminen sekä palvelussuhdeasioiden hoitaminen ja siviilikriisinhallintaan kuuluva tutkimus- ja kehittämistoiminta. Sisäministeriö on perustanut tehtäviä varten Pelastusopiston yhteyteen Kriisinhallintakeskuksen.

Kriisinhallintatehtäviin lähetettävä siviilihenkilöstö on erityisessä julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa valtioon. Sisäministeriö on käynnistänyt tammikuussa 2016 hankkeen, jossa selvitetään siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan tehdyn lain ja muun siihen liittyvän lainsäädännön muutostarpeita.

Esitysluonnoksessa ei ehdoteta muutoksia lakiin siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan.

2.3. Kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen osallistuvien Suomen ja vieraan valtion virkamiesten oikeudet ja velvollisuudet

Prüm-sopimuksen ja -päätöksen mukaan isäntjäsenvaltio voi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ja virkamiehen lähettävän jäsenvaltion suostumuksella antaa yhteisiin operaatioihin osallistuville lähetettävien jäsenvaltioiden virkamiehille toimivaltuuksia tai, mikäli isäntävaltion lainsäädäntö sen sallii, antaa muiden jäsenvaltioiden virkamiesten käyttää lähetettävien jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaisia toimivaltuuksiaan. Näitä toimivaltuuksia voidaan käyttää ainoastaan isäntävaltion virkamiesten johdolla ja pääsääntöisesti heidän läsnä ollessaan. Lähettävien jäsenvaltioiden virkamiehet ovat isäntävaltion kansallisen lainsäädännön alaisia. Isäntjäsenvaltio on vastuussa heidän toimistaan.

Virkamiesten siviili- ja rikosoikeudellisen vastuun jakautumisesta lähettävän valtion ja isäntävaltion välillä säädetään yksityiskohtaisesti Prüm-päätöksessä. Rajaturvallisuusvirastoasetuksen mukaisissa operaatioissa vastaanottava valtio on vastuussa vierailevien virkamiesten virantoimituksessa mahdollisesti aiheuttamista vahingoista kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Rikosoikeudellisen vastuun osalta Frontexin koordinoimissa operaatioissa vierailevia virkamiehiä kohdellaan samalla tavalla kuin vastaanottavan jäsenvaltion virkamiehiä sellaisten rikosten osalta, joiden kohteeksi he joutuvat tai joita he tekevät. Pelastustoimen tehtävissä noudatetaan kohdemaan lainsäädäntöä, jollei valtiosopimuksissa ole toisin sovittu. Eräissä pelastustoimea koskevissa valtiosopimuksissa vastuunjaosta on kuitenkin erityisiä sopimusmääräyksiä.

Viranomaisten yhteistyötä koskevan lainsäädännön pääsääntönä on, että virkamiesten osallistuessa yhteistyöhön he ovat edelleen omassa jäsenvaltiossaan sovellettavan kansallisen virkasuhteeseen sovellettavan lainsäädännön alaisia. Rajaturvallisuusoperaatioihin osallistuvien virkamiesten virkasuhde säilyy operaation aikana kotijäsenvaltioon ja operaatioon osallistutaan virkamatkaperusteisesti niissä suoritettavien tehtävien ollessa osa virkamiehen virkatehtäviä. Kansainväliseen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön palvelussuhteen ehdot ja oikeudellinen asema on määritelty siviilikriisinhallintalaissa.

3. Lausunto

Hallituksen esityksen luonnoksen perusteluissa todetaan, että sisäministeriön hallinnonalan kansainvälistä apua koskevaa lainsäädäntöä tulisi tarkistaa, jotta viranomaiset pystyisivät täysimääräisesti antamaan ja vastaanottamaan kansainvälistä apua EU:n oikeuden mukaisesti. Erityisesti päätöksentekoa, virka-apua ja tukea sekä avun antamiseen osallistuvien virkamiesten oikeuksia ja velvollisuuksia koskevaa lainsäädäntöä tulisi tarkistaa.

Kansainvälinen yhteistyö edellyttää, että lainsäädännössä säädetään poliisimiehen toimivaltuuksista sekä siviili- ja rikosoikeudellisesta vastuusta mainitussa yhteistyössä. Voimassaolevassa lainsäädännössä ei tällaisia säännöksiä ole. Rajavartiolaista puuttuvat säännökset toimivaltuuksista, voimankäytövälineistä ja oikeudellisesta asemasta suomalaisten rajavartiomiesten antaessa yhteisvastuulausekkeen perusteella rajaturvallisuusapua toisessa EU-jäsenmaassa.

Kuten hallituksen esityksen luonnoksen perusteluissa on todettu, edellä mainitut virkamiesten oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan lainsäädännön puutteet tulisi korjata tarvittavalla sääntelyllä.

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry pitää sisäministeriön laatiman hallituksen esityksen mukaisia lainmuutoksia perusteltuina. SRTL kiinnittää huomiota siihen, että osaavan ja ammattitaitoisen henkilöstön rekrytointiin, koulutus- ja harjoitustoimintaan sekä henkilöstön asemaan ja voimakeinojen käytön perusteisiin ja mahdollisiin rajoituksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tämä on erityisesti henkilöstön palvelusturvallisuuden kannalta aivan keskeistä. Voimankäytösäännösten on oltava selkeät. Virka- tai palvelussuhteen ehdot ja vakuutusturva on määriteltävä yksiselitteisesti etukäteen ja niitä on valmistauduttava nopeasti päivittämään tapauskohtaisesti huomioon ottaen kulloisenkin viranomaisyhteistyön luonne sekä toimintaympäristön asettamat erityiset haasteet ja vaatimukset.

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry

Paavo Kiljunen
Puheenjohtaja

Juha Jalkanen
Johtava lakimies

